

КОНСТАНТИН КОНСТАНТИНОВ НЕЗНАЧИТЕЛНА ИСТОРИЯ

chitanka.info

На малката гара трябваше дълго да чакаме местния курортен влак. Жегата на юлския следобед трептеше над пожънатото поле. Три прашни салкъма пред станцията с жълтеещи листа не помръдваха. Под тяхната хилава сянка бяха сложени маси от бюфета и облежани отгоре им, дремеха неколцина пътници. Църкаха жетварчета, някъде отзад, като насън, чукаше дотегливо телеграфен апарат, от време на време помпата за вода заскрибуцваше.

Моят другар се размърда, погледна часовника си, сръбна малко от топлата пембена лимонада и с гримаса я глътна. Вече час почти седяхме така, разменяйки сегиз-тогиз по някоя ленива дума, натиснати от тъпо равнодушие. От станцията излезе чиновник, завъртя ръчката на семафора и се върна. Автоматичният звънец удари няколко пъти. Имахме още толкова да чакаме.

В това време някаква сянка мина по масата и един бодър глас се обади:

— Добър ден, господин следовател!

Един стражар, стегнат, с приятно, малко лукаво селско лице, почтително изправен, отдаваше чест, обърнат към другаря ми, който вдигна глава и се мъчеше да го познае.

— Не можете да си припомните... Пешо Рангелов, младшията Пешо от Н-ското околийско управление — продължаваше човекът. — Ходехме с вас по следствия...

— Ти ли си бе, Пешо! — отвърна учудено другият. — Как да не помня? Ами — що щеш тука?...

— Командировка, господин следовател — ухили се той широко, доволен, че го познаха. — Карахме арестанти до В., па се връщам... Аз служа сега в София. Вие нещо по произшествие сигур?...

— Няма вече произшествия, Пешо. Напуснах службата.

— Тъй, тъй! Значи, по частна работа тогаз! Е, как сте още?...

— Слава богу!

Моят другар извади цигари, запушиха, побъбраха още малко. После подаде ръка за сбогуване.

— Хайде, добър час, Пешо! Драго ми е, че се видяхме. Па друг път пак се обади!

— Благодарим, господин следовател — засмя се отново стражарят. — Може ли да не се обадя! Зер малко сме се трепали

двамината из ония пущинаци!... Хай, добър път и на вас и добро виждане!

Той тропна чизмите, завъртя се кръгом и пъргаво тръгна към чакалнята.

Другарят ми го изпрати с поглед, сви вежди, угаси нервно цигарата и се замисли. Минаха така две-три минути и после той изведнъж заговори, вече съвсем съживен:

— Хм! Какво чудно нещо е това човешката памет! Ето, тая среща ме върна няколко години назад. Представи си, една ивица от моя живот — обикновена, равна, без особени събития, която почти не бях си спомнял — сега изведнъж възкръсна в съзнанието ми, обзе ме цял, потопаи ме напълно в себе си, като че съм пак в онова време и в ония места. И на, струва ми се, че усещам сега приятния мирис на прегоряло мляко, който идеше от кухнята на тогавашните ми хазяи, виждам оцърбената чаша от дебело, зеленикаво стъкло на масичката до леглото ми, чувам пътната врата, която скърцаше различно — при отваряне и затваряне... И колкото повече си спомням, по не мога да се откъсна. Де беше то ли? Чакай, ще ти кажа.

Той помести стола и се приближи:

— Замествах известно време следователя в Н., околийски градец в западния край на страната. Градчето — прашно, сбутано между каменисти хълмове селище. Глухота, сиромашия, мъртвина, с една дума, истинска българска провинция. По тия места не растат нито пшеница, ни овощия, нито зеленчук. Населението се храни само с царевича, на която казва жито. Околните села, малки и бедни, се състоят повечето от групи колиби: няколко къщи, струпани на някое бърдо и отдалечени километър-два от други такива. Народът, затъпял от немотия и труд, бог знае от що се препитаваше: толкова тая земя, обрасла само тук-там с габър и бук, беше неплодна и пуста. Отивах там за пръв път. Участъкът беше голям, но работа нямах много. Произшествия се случваха рядко, най-често дребни кражби и побоища. Може би защото знаех, че съм временно там, всичката тая запуснатост не ми тежеше. Дори понякога ми харесваше — тоест чувствавах, че това е то земята ни — моята, твоята, нашата земя, — разбираш ли, и ми биваше добре. Бях ерген, имах куче и ловджийска пушка и често скитах из стърнищата наоколо. Понякога, вместо да насрочвам разпит в града и да разкарвам хората, сам ходех из селата. Началството

нямаше нищо против, хората бяха доволни, а и мене ми биваше приятно. Метна пушката, взема кон от околийското управление, ей тоя Пешо идваше почти винаги с мене — и хем свършвах работата си, хем се връщах с някой заек или чифт пъдпъдъци.

Особено обичах есенните дни — ония слънчеви, просторни, слабо замъглени дни, от които е изсмукан всякакъв шум, всякакво движение. Сухи долове с опадала шума, нивя, дето необраната царевица шумоли като стъпки зад тебе, крайпътни сливи с останал тук-там, подобно кехлибарени зърна, плод, някоя кирпичена хижа на хълма с лента синкав дим над нея — всичко това беше неизказано хубаво и приличаше на обширно напуснато царство, което се готви за сън...

Той млъкна с премрежени очи, после се усмихна унесено и продължи:

— Да, хубаво беше! Наистина хубаво. Но аз исках да ти разкажа нещо от тамошния си живот. Слуша ли ти се? — Той погледна часовника. — Имаме още половин час до влака. Само не чакай някакво необикновено приключение или особена случка. Напротив, нещо твърде незначително, но може би донейде интересно и характерно. Един „къс от живота“ или „битов реализъм“, както се изразяват нашите днескашни литератори...

Той запали нова цигара.

— Та, както и да е. Един ден, помня, че беше краят на ноември, имах насрочени разпити в две най-далечни, съседни едно на друго села в участъка ми. От заранта беше паднала гъста, студена мъгла. Тръгнахме рано с Пешо, отидохме в първото село, свърших до обяд там и след час-два потеглихме за другото. Смятах да направя разпита там, да пренощувам и на другия ден да се върна по-рано в Н. А работата ми в това село беше ето каква: през пролетта тук имало страшно наводнение — пороища влекли къщи, добитък, посеви, — почти всички стопани бяха пострадали. Държавата и някои други учреждения бяха отпуснали помощи. Отначало ги раздавали специални комисии, а след това оставили тая работа на общинските власти. Накъсо, в края на изтеклия месец бях получил в канцеларията дълго, подробно писмо, в което с точно изброени имена и суми се донасяше за злоупотребления, извършени при раздаването на помощите от кмета и секретар-бирника. Писмото беше грамотно, без

многословия, само факти, даже сухо. Подписано от учителката в селото, с цялото и име. Това тъкмо ме учуди: обикновено, както знаеш, писмата, в които се донася за престъпления, са анонимни. Смелостта на тая непозната учителка ме заинтригува. Насрочих разпит. И сега отивах да го извърша на мястото.

Пътят вървеше отначало по склона на гол хълм, после завиваше нагоре. Нямаше вече мъгла, но завая бърз, едър и мокър сняг, който веднага замрежи всичко наоколо. А когато се изкачихме на билото, задуха такъв леден вятър, че измокрените ни дрехи изведнъж затракаха като дъски.

Дребните кончета с мъка щапаха из полусмразената кал, снегът ги шибаше в очите, те се спъваха на всяка крачка и пръхтяха. Беше още рано, а притъмня. От време на време, когато духваше по-силно, през развените парцали сняг се виждаше вляво куршумената незамръзнала вода на голямото блато до селото. С една дума, вълчо време. Час-два пъпахме така по тия голи и заледени рътлини като сред мрачна пустиня. Добре, че разстоянието не беше голямо, иначе наистина щяхме да се вкочаним.

Най-сетне стигнахме в селото и спряхме при кметството. То беше двуетажна постройка, долу сайвант, горе — една стая и чардак. Там вече ни чакаха хората, свити под стрехите и стълбата. Оставихме конете и се качихме горе. Вътре пращеше зачервена печка. Отначало, ударен от горещината и спарения въздух, не виждах и не усещах нищо, освен блаженството на топлината и завет след мразовития вятър навън. После постепенно се опомних. Наоколо ми се въртеше кметът — висок, кривоглед мъж, с калпак и тънко желязно бастунче, повесено на ръката му. Той се усмихваше и смотолеveno обясняваше нещо. Зад масата подреждаше книжа тантурестият, черен, с надупчено от сипаница лице секретар-бирник, мълчалив и намръщен. И изведнъж, не зная как и от какво, усетих, но съвсем сигурно, че съм попаднал в гнездо на вагабонти, на плитко-хитри мошеници, на тия крадци на дребно, глупави, безочливи и в същото време страхливи, каквито са повечето престъпници по служба у нас.

Докато се гласях да проверя хората по списъка, влезе общинският пъдар и съобщи, че всички призвани са налице и че току-що пристигнала и даскалицата. Казах да я пуснат веднага и обръщайки се да взема папката, зърнах как кметът и секретар-бирникът правеха

зад гърба ми някакви знаци с очи на пъдаря. В същото време на вратата се почука — късо и енергично — и влезе учителката.

— Не знам — подзе той след малка пауза — случва ли ти се понякога, още при първо виждане на някой чужд, досъщ непознат човек, да ти се стори... не, не да ти се стори, а да почувствуващ съвсем уверено, че изведнъж ти се открива целият му досегашен и утрешен живот, че знаеш тоя живот непогрешимо, както никой друг, както той сам дори не го вижда?... Бог знае как става това, нещо съвсем незначително, незабележимо може би за другите... гънката в ъгъла на устните ли, която пада като сянка, или леко приведеният гръб, или носът на едната обувка, обърнат навътре, или мъчителното сипкаво дишане — знам ли още какво? Може би едва доловимата миризма на бензин, с който вчера е чистена дрехата, или тая тънка жълта ръка, която стиска до гърдите купения хляб... Не зная наистина и не мога да ти обясня. Но става така, че внезапно, като по някакво чудо, виждаш, разбираш, просто влизащ цял в това чуждо съществуване, като че то изведнъж е станало прозрачно. Ето такава усещане имах в следната минута, когато учителката влезе в канцеларията. Тя беше едра, кокалеста мома, с шал на главата, плоски гърди, едното рамо малко повисоко от другото. Когато свали шала, по който се топяха нападали снежинки, откри се широко, повехнало лице, с голям скорошен белег от рана, която почваше от веждата и слизаше до ухото. Облечена бе в износено палто, под което висеше тъмна пола, мокра и изкаляна по краищата. Тя се изправи мълчалива, със сериозен, строг, едва ли не враждебен поглед. И ей тогава на аз мигом разбрах от тая жалка, измачкана рокля, от тия пламтящи зли очи, че тя е от ония, които още по рождение са до последния предел, вървят винаги по някакъв страшен ръб, дето има само едно-единствено разрешение. Не зная, разбираш ли ме? Тия хора знаят всичката безцелност на усилията си, дори с някакво злорадство чакат всеки нов удар, който им иде — и все пак не искат и не могат да бъдат други. В тях има нещо такова, което те кара неволно да се усещаш виновен, без да разбираш защо... Поканих я да седне и почнах разпита. Тя повтори съобщеното вече в писмото, даде и подробности. Гласът ѝ беше като всичко у нея: ясен, твърд, думите звучаха отчетливо и рязко. Добави, че откак работата се разкрила, хората всеки ден са заплашвани от кмета и секретар-бирника.

Тия разбойници тръгнаха от човек на човек да връщат удържаните суми и да увещават всеки поотделно да не казва нищо при следствието. Каза още, че и на нея се заканвали с уволнение, а преди три дни, когато дошло съобщение, че ще дойде следователят, вечерта, като излязла да си налее вода от чешмата, отгоре ѝ били хвърлени два камъка и единият я ударил. И показа белега на лицето си.

Аз скочих:

— Как е възможно това?... Защо не се оплакахте веднага?...

Тя сви рамене и се подсмя:

— Против кого?... Беше късно, в тъмното не видях никого. Как ще докажа, че те са хвърлили камъка. Вие, съдиите, искате доказателства...

После стана и попита може ли да си отиде. При вратата позапря за минута и като че неохотно каза:

— Тук, в нашето село, няма нито хотел, нито хан. Мъчно ще намерите място за пренощуване освен... у кмета. Ако искате, моята стая ще бъде свободна. Аз ще ида да спя у съседите.

Тракна вратата и излезе.

Останах сам в здрачената стая. Скочих, разтъпках се из стаята, погледнах през прозореца. Свечеряваше се. Снегът, все тъй едър, продължаваше да вали. По калния път към селото бързаше с широки крачки учителката. Малко приведена на една страна от вятъра, който увиваше роклята в краката ѝ, тя ставаше все по-малка и по-малка, докато се загуби. Изведнъж всичко ми се отця — и работата, и моят собствен живот, всичко. Стана ми блудкаво и противно, като след пиянство. В тая минута си спомних тайните знаци на кмета и секретар-бирника и потръпнах. И в същото време една подла мисъл мръдна в съзнанието ми: слава богу, утре си отивам!...

Вън се чу глъчка, влезе пъдарят. Продължих разпита. Хората, очевидно наплашени, изпърво не искаха да разправят. Но скоро всичко се установи. Ония хайдути, кметът и секретар-бирникът, уредили цяла система на обир: задържали от раздаваната помощ — от кого четвърт, от кого третина — под предлог на някакви разноски, като вземали разписки за цялата сума. Сега пък почнали да връщат на някои: уж станало грешка. Двамината, разбира се, отричаха напълно и обвиняваха учителката, че ги клевети и насъсква селяните. Още там обаче аз ги привлякох за обвиняеми.

Привърших късно вечерта. В селото наистина нямаше де да се спи, а у кмета, разбира се, не можех да отида. Накарах да ме заведат в квартирата на учителката. Хазаите ме чакаха, хапнах набързо и останах сам. В малката стаичка с варосани стени, пердета от хасе и газена лампа бумтеше печка. Всичко беше притъкмено, чисто, приятно. Маса с тъкана покривка и будилник, куп детски тетрадки, два-три учебника, няколко преводни книги, в ъгъла — семеен портрет и над него клонче с две дюли. Навън — глуха, зимна, селска нощ. Капнал от умора и от студа през деня, веднага съм заспал.

На заранта рано-рано Пешо потропа на вратата и тръгнахме за града. Попитах за учителката. Казаха ми, че била в училището — чак в другия край на селото. Тъй си и заминах, без да се сбогувам...

Някъде в полето проточено извика говедар. Другарят ми бе млъкнал, гледаше разсеяно и потропваше с кутийка кибрит по масата.

— Е?... Това ли е всичко? — обадох се аз, като почаках малко.

— Какво, не си ли доволен?... Нали още в началото ти казах — историята е съвсем незначителна.

— Добре де... но някакъв край няма ли?

— Край ли?... Има, разбира се. Само че и той е като целия разказ — най-обикновен. Да ти го доразправам. Наскоро ме откомандироваха, прибрах се пак в София. През лятото, в края на ваканцията, връщайки се от Варна, слязох на горнооряховската гара, за бюфета. В тълпата пътници от разни влакове блъснах се, без да ща, о някого. Мярна ми се познато женско лице и изведнъж се сетих. Беше учителката от онова село. Обадох се, спряхме се за минута-две сред навалищата. Тя беше и тук същата — сухо сдържана, само че сега страшно отслабнала и с розови петна по скулите. В едната си ръка държеше куфар и метнато отгоре му шарено домашно одеяло, в другата — денкче от черга, вързано с въже. Под мишница крепеше букет смачкани цветя. Отиваше някъде, не помня точно де, учителка в тревненски колиби. Уволнили я още веднага след почване на следствието. Не знам защо, при тая новина страшно се сконфузах... Нали знаеш, това наше професионално и лицемерно възмущение от несправедливостта... Тфу!...

— А с делото какво стана? Прекратиха ли го? — попита тя на сбогуване, като сви очи насмешливо.

— Как ще го прекратят? — соннато отвърнах аз. — Не съм се сетил да питам, но навярно скоро ще се гледа.

— Хайде де! — още по-предизвикателно се подсмя тя, кимна с глава и се изгуби между пътниците.

Като се върнах в съда, справих се за делото. Насрочено бе чак през пролетта.

В определения ден коридорът на съда се изпълни с ония смачкани, оживотинени от немотия хора, които бях разпитвал година и половина преди това. Сега обаче, както обикновено става у нас в подобни процеси, те всички смекчаваха или се отказваха от първите си показания: не помнели точно, много време минало, прости хора били и сбъркали в сметките, получили си всичко напълно. Обвинението явно оставаше без основа. Аз надникнах в залата и чаках да призват най-важния свидетел: учителката. Но председателят, съобщавайки, че призовката на тая свидетелка е върната със забележка „лицето е починало“, заяви, че ще се прочетат показанията ѝ, дадени на предварителното следствие. И това обаче не помогна. Прокурорът трябваше да оттегли обвинението си. Подсъдимите бяха оправдани.

Моят другар стана, запали цигара, усмихна се криво и рече:

— Ето ти и края. Ела сега да се поразходим и да причакаме влака.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.